

De rikes skatt og bidrag til samfunnet

«Jeg kan se det kan virke som jeg er ute etter Stein Erik Hagen personlig. Men det er de som ham, som har mye, jeg mener. Jeg mener at disse kan bidra med mer.»

Statsminister Jens Stoltenberg, 10. mars 2008, tv2.no¹

«Noen av de mest velstående menneskene kommer [hvis formuesskatten avvikles] til å betale lite eller ingenting i skatt.»

Statsminister Jens Stoltenberg, 12. oktober 2012, tv2.no²

PROBLEMSTILLING

De to sitatene av statsminister Jens Stoltenberg gir et godt innblikk i innretningen på skattedebatten for tiden, noen måneder før valget i 2013. Den rødgrønne regjeringen har vært opptatt av at de rike ikke betaler nok skatt, og at det er formuesskatten som sikrer at de rikeste betaler skatt og bidrar til samfunnet. Opposisjonspartiene tar til orde for å avvikle formuesskatten, men har forsikret om at de vil gjennomføre endringer som sikrer at det ikke vil forekomme «nullskatteyttere».³

Hvor stort er skattebidraget fra de rikeste, og hva bidrar velstående personer som ikke betaler personlig skatt, med til samfunnet dersom formuesskatten avvikles? Disse to spørsmålene blir analysert i dette notatet.

SAMMENDRAG

Tre sentrale funn i notatet er:

- **De med høyest inntekt, bidrar med et betydelig skattebeløp til fellesskapet.**

I år er det ventet at 159 000 personer vil ha en inntekt over 1 million kroner. Skattebidraget på 97 mrd. kroner, som disse vil betale, er større enn skattebidraget fra de vel 2,4 millioner personene med inntekt under 400 000 kroner. 22 100 personer vil ha en inntekt over 2 millioner kroner. De betaler 33,2 mrd. kroner i skatt. Det er mer enn de vel 1,7 millioner personene med inntekt under 300 000 kroner betaler i skatt. Med andre ord: De under 4 prosent av den voksne befolkningen med inntekt over 1 mill. kroner, betaler mer skatt enn alle i den nedre halvdel på inntektsskalaen til sammen. De 0,5 prosent av den voksne befolkningen med inntekt over 2 mill. kroner, betaler mer skatt enn de nederste 40 prosent på inntektsskalaen.

- **Etter skattereformen av 2006 har skattebelastningen for de mest velstående økt betydelig.**

Dette skyldes primært innføringen av utbytteskatten, som Bondevik II-regjeringen fremmet, ikke økningene i formuesskatten som Stoltenberg II-regjeringen har stått for.

- **I «nullskatteyderdebatten» sees det bort fra det største skattebidraget fra de rikeste, nemlig skatten som deres investeringer i næringslivet gir.**

For velferdsstatens bæreevne er det totale skattebidraget det vesentlige. Alle skatte kroner er like viktige. Derfor er det uheldig at skattebidraget som de rikeste bidrar med via sine investeringer i

næringslivet, sjelden kommer med når deres bidrag til fellesskapet diskuteres. For skatte-systemets legitimitet er det viktig at alle bidrar. Derfor er det ønskelig at det i debatt om nullskatteyttere og den enkeltes bidrag til fellesskapet, tas utgangspunkt i helheten i skatte-bidraget fra den enkelte, inklusive skatteinntekter fra næringsinvesteringer.

To konkrete forslag til endringer:

- Fjernes formuesskatten, bør skjermingsfradraget i utbytteskatten enten avvikles, eller det bør innføres et tak. Det vil sikre at ingen kan finansiere sitt personlige forbruk over tid uten personlig å betale utbytteskatt, slik det er mulig ved store næringsinvesteringer å gjøre i dag.
- Skattelister som viser at velstående personer ikke betaler personlig skatt, kan gi inntrykk av at disse personene ikke bidrar til fellesskapet. All kapital som gir avkastning, får et skattekrav mot seg. For å tydeliggjøre skattebidraget fra kapital investert i bedrifter (som ikke gir skatt av avkastning på personlig hånd), bør det ved fremlegging av likningene utarbeides anslag på hva andelen av skatteytternes næringslivsinvesteringer har utløst i bedriftsskatt. Inntekter fra næringsvirksomhet varierer over tid. Det er derfor en fordel at bedriftsskattebidraget også oppgis over en tidsperiode. Hvis det ansees for ressurskrevende å utarbeide slike anslag for alle skatteyttere, bør det utarbeides for de med størst formue.

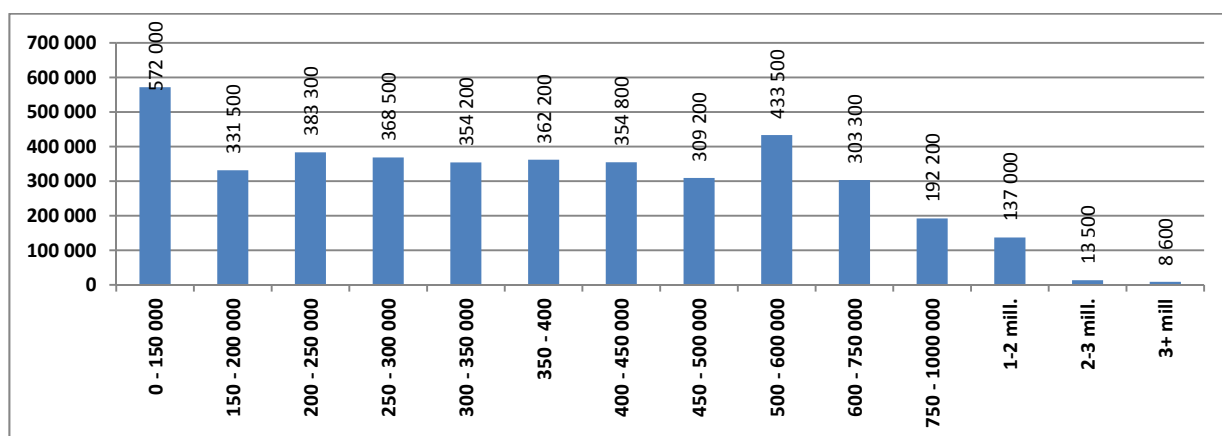
HVA BETALER DE RIKESTE I SKATT?

Skatt på inntekt

Det er anslått at det i 2013 vil være om lag 4,1 millioner personer som er 17 år eller eldre i Norge, og av disse vil om lag 3,9 millioner personer ha brutto skatteinntekt over 50 000 kroner. Fordelingen av bruttoinntekt i ulike inntektsintervaller er gitt i figur 1.

Relativt få vil ha store bruttoinntekter i 2013. Under 160 000 personer er ventet å få en bruttoinntekt på mer enn 1 million kroner. Av disse er det ventet av 22 100 personer vil tjene over 2 millioner kroner og 8 600 personer over 3 millioner kroner. Av personer med inntekt over 50 000 kroner er det med andre ord om lag 4 prosent som tjener over 1 million kroner, om lag 0,6 prosent som tjener over 2 millioner kroner og 0,2 prosent som tjener over 3 millioner kroner.

Figur 1: Fordeling av antall skatteyttere med bruttoinntekt i ulike inntektsintervall. Kroner i 2013.

Kilde: Meld. St. 1 (2012-2013)

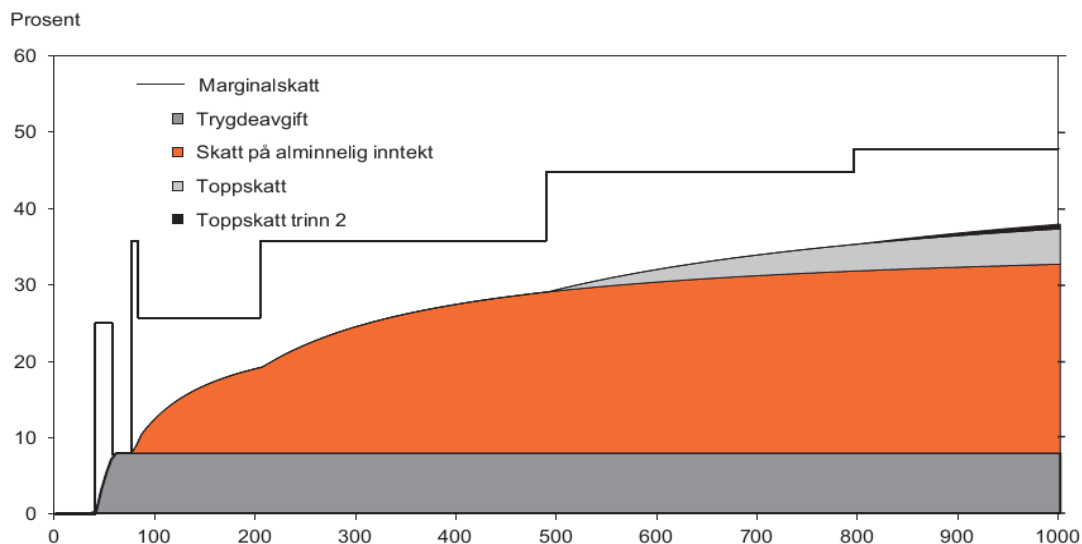
Det er bred politisk støtte til at innbetalt skatt skal stå i forhold til den inntekt den enkelte har. Ingen av dagens politiske partier tar til orde for at skattesystemet ikke skal være progressivt – de som tjener mer, skal bidra med en større skatteandel enn de som tjener lite. Skattebetalingsevnen er derfor et sentralt prinsipp som det norske skattesystemet bygger på.

Men hva som er et rimelig skattenivå på ulike inntektsnivåer er mer omstridt. Tidligere var de formelle skattesatsene høye, men det var mange fradrag som førte til at den reelle skattebelastningen var lavere. I skattereformen av 1992 ble skattesatsene redusert, fradragene strammet inn, og skattegrunnlaget ble bredere. Hovedvurderingen er at denne skattereformen var vellykket.

Skattereformen av 2006, fremmet av Bondevik II-regjeringen, bygget på de samme hovedprinsippene. Det sentrale var at skatt på arbeid ble redusert, mens skatt på kapital ble økt. Før skattereformen var skatt på kapitalavkastning 28 prosent, uansett om kapitalavkastningen skjedde på personlig hånd eller ved investeringer i næringslivet. Med skattereformen forble skatt på personlig forvaltet kapital 28 prosent, men den økte til opp mot 48,16 prosent for kapitalavkastning i aksjeselskap, når disse betaler ut utbytte fra selskapene til personlig bruk for eieren.

Figur 2 under viser marginalsatt og gjennomsnittsskatt på inntekt opp til 1 million kroner i 2013. For inntekt over 1 million kroner holdes marginalsatten på samme nivå, 47,8 prosent, mens gjennomsnittsskatten øker gradvis mot dette nivået. Høyeste beskatning av kapital og lønnsinntekt ligger etter skattereformen på om lag samme nivå. Det har fjernet de sterke incentivene som før lå i skattesystemet til å få reelle arbeidsinntekter omdefinert til kapitalinntekter.

Figur 2: Gjennomsnitts- og marginalsatt på lønnsinntekt (eksklusiv arbeidsgiveravgift). 2012-regler for en lønnskaker i skatteklasse 1 som kun har lønnsinntekt og standardfradrag.

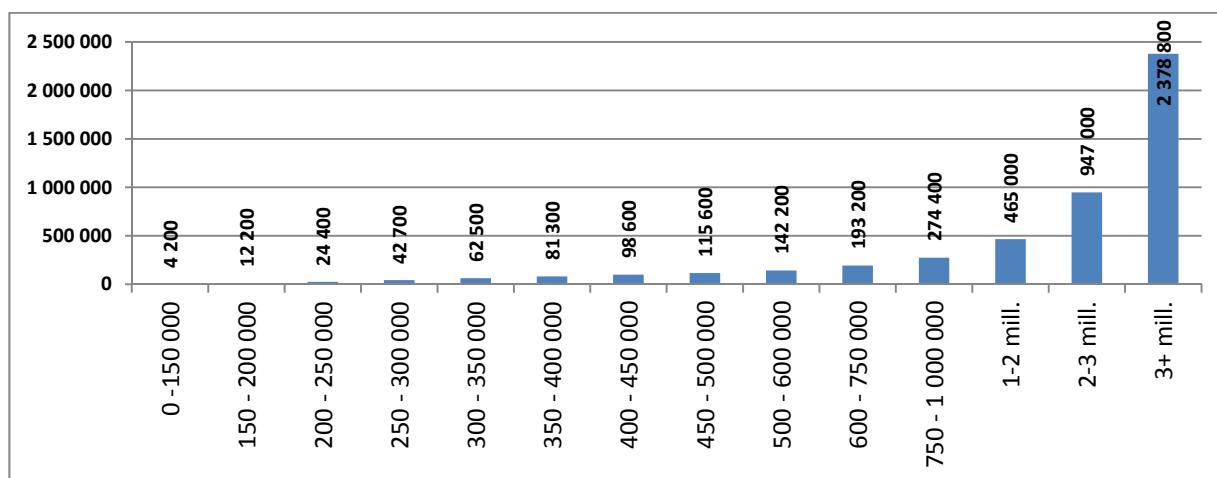

Kilde: Prop. 1 LS: Skatter, avgifter og toll 2013 (2012-2013)

Det norske skattesystemet er progressivt: Jo høyere bruttointekt, jo høyere marginal skattesats, som vist i figur 2. Skatteinnbetalingen fra de ulike inntektsgrupper øker med økt inntekt. Dette er vist i figur 3. For eksempel vil en skatteyder som tjener mellom 250 000 og 300 000 kroner i 2012, som er inntekten i flere lavtlønnede heltidsjobber, i gjennomsnitt betale 44 200 kroner i skatt. Det utgjør en gjennomsnittlig skattesats på om lag 16 prosent. Hvis vi tilsvarende ser på skattebetalingen fra skatteyttere i inntekts-

intervallet 500 000 – 600 000 kroner, betaler denne gruppen i gjennomsnitt om lag 141 700 kroner i skatt. Det utgjør en gjennomsnittlig skattesats på om lag 26 prosent.

Figur 3: Gjennomsnittlig skattebetaling per bruttoinntektsgruppe, kroner. 2013

Kilde: Meld. St. 1 (2012-2013)

Skatteinnbetalingen fra de ulike inntektsgruppene kan også sees i forhold til hverandre. En skatteyter i inntektsgruppen 500 000—600 000 kroner tjener for eksempel i gjennomsnitt det dobbelte av en skatteyter i inntektsgruppen 250 000—300 000 kroner, men betaler over tre ganger så mye skatt. Gjennomsnittsskatteyteren i inntektsgruppen 2—3 millioner kroner betaler 947 500 kroner i skatt. Inntekten er nesten 10 ganger større enn for den gjennomsnittlige skatteyteren i inntektsgruppen 250 000—300 000 kroner, mens skattebidraget er over 20 ganger større.

Tabell 1 gir et grovt anslag på hva den gjennomsnittlige skatteyter i de ulike inntektsintervallene betaler i skatt, sammenlignet med den gjennomsnittlige skattebetalingen fra lavere inntektsintervall. Tabellen viser f.eks. at en skatteyter i inntektsintervallet over 3 millioner kroner, typisk betaler like mye i skatt som om lag 566 skatteyttere i inntektsgruppen 0 – 150 000 kroner, og like mye skatt som 56 skatteyttere i inntektsgruppen 250—300 000 kroner.

Tabell 1. Gjennomsnittlig skattebetaling i ulike inntektsintervall fra 500 000 til 3+ million kroner, sett i forhold til gjennomsnittlig skatteinnbetaling fra lavere inntektsgrupper

Inntekt	3+ mill.	2-3 mill.	1-2 mill.	750.000 - 1 mill.	600.000 - 750.000	500.000 - 600.000
0 – 150.000	566,4	225,5	110,7	65,3	46,0	33,9
150 – 200.000	195,0	77,6	38,1	22,5	15,8	11,7
200 – 250.000	97,5	38,8	19,1	11,2	7,9	5,8
250 – 300.000	55,7	22,2	10,9	6,4	4,5	3,3
300 – 350.000	38,1	15,2	7,4	4,4	3,1	2,3
350 – 400.000	29,3	11,6	5,7	3,4	2,4	1,7
400 – 450.000	24,1	9,6	4,7	2,8	2,0	1,4
450 – 500.000	20,6	8,2	4,0	2,4	1,7	1,2
500 – 600.000	16,7	6,7	3,3	1,9	1,4	1
600 – 750.000	12,3	4,9	2,4	1,4	1	
750 - 1 mill.	8,7	3,5	1,7	1		
1 – 2 mill.	5,1	2,0	1			
2 -3 mill.	2,5	1				
3+ mill.	1					

Kilde: Egne beregninger basert på Meld. St. 1 (2012-2013), Tabell 3.12.

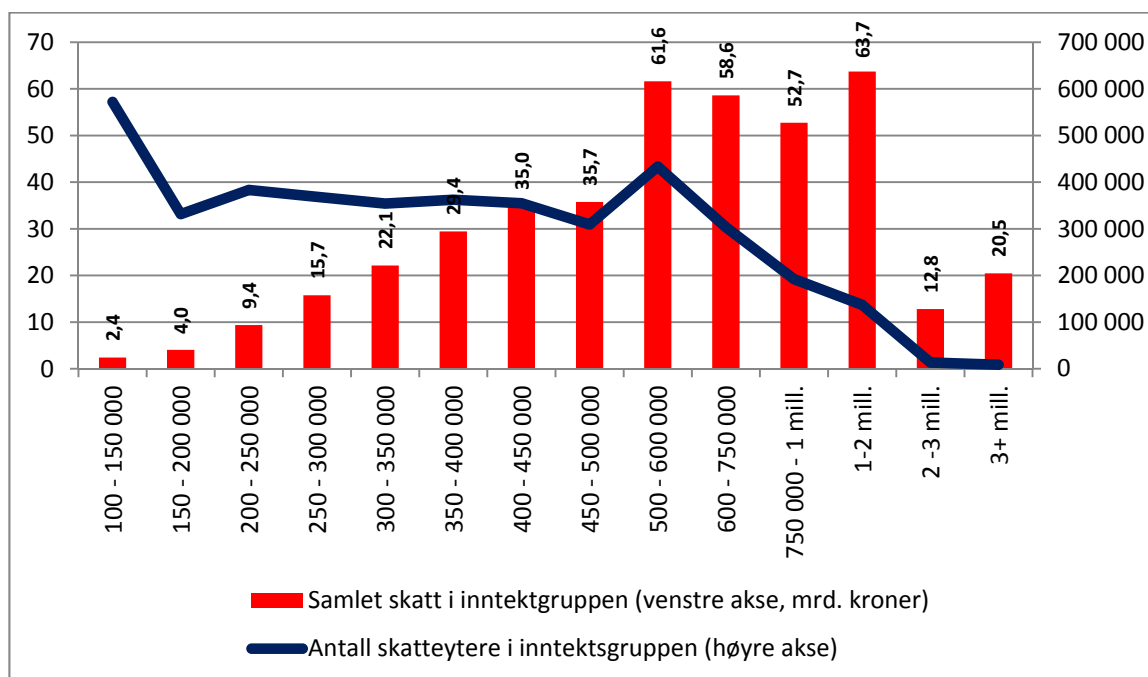
Ser man på hvor stort skattebidraget er samlet sett fra de ulike inntektsintervallene, fremkommer noen interessante funn. Figur 4 viser anslått innbetalt skatt i 2013 fra de ulike bruttoinnteksgruppene. De aller fleste av skatteyterne har normale inntekter, og det gir naturlig nok store skatteinnbetalinger for disse innteksgruppene. Over 1,8 millioner skatteyttere er i 2013 ventet å ha en inntekt mellom 300 000 og 600 000 kroner. I den nedre del av skalaen vil i underkant av 1,7 millioner skatteyttere ha inntekt under 300 000 kroner, mens om lag 630 000 personer vil tjene mellom 600 000 og 2 millioner kroner. Kun 22 100 personer er ventet å tjene over 2 millioner kroner, hvorav over 60 prosent av disse vil tjene mellom 2 og 3 millioner kroner.

Selv om antallet i de øvre inntektsintervallene relativt sett er få, står de for en stor andel av de samlede skatteinntektene. De 8 600 personene som i 2013 vil ha inntekt over 3 millioner kroner, betaler til sammen 20,5 mrd. kroner i skatt. Det er 4,7 mrd. kroner mer enn de 1 ¼ million personene med inntekt under 250 000 kroner og også 4,7 mrd. kroner mer enn skattebidraget fra de vel 369 000 personene som i år vil tjene mellom 250 000 og 300 000 kroner.

De 21 800 personene med inntekt over 2 millioner kroner i 2013, vil til sammen betale 33,2 mrd. kroner i skatt. Det er 3,8 mrd. kroner mer enn de 362 000 personene med inntekt mellom 350 000 og 400 000 kroner og 1,7 mrd. kroner mer enn alle de vel 1,7 millioner personene med inntekt under 300 000 kroner.

159 000 personer ventes å ha en inntekt over 1 million kroner neste år. Til sammen vil de betale 97 mrd. kroner i skatt. Det er 14 mrd. kroner mer enn det de vel 2,4 millioner personene med inntekt under 400 000 kroner vil betale i skatt.

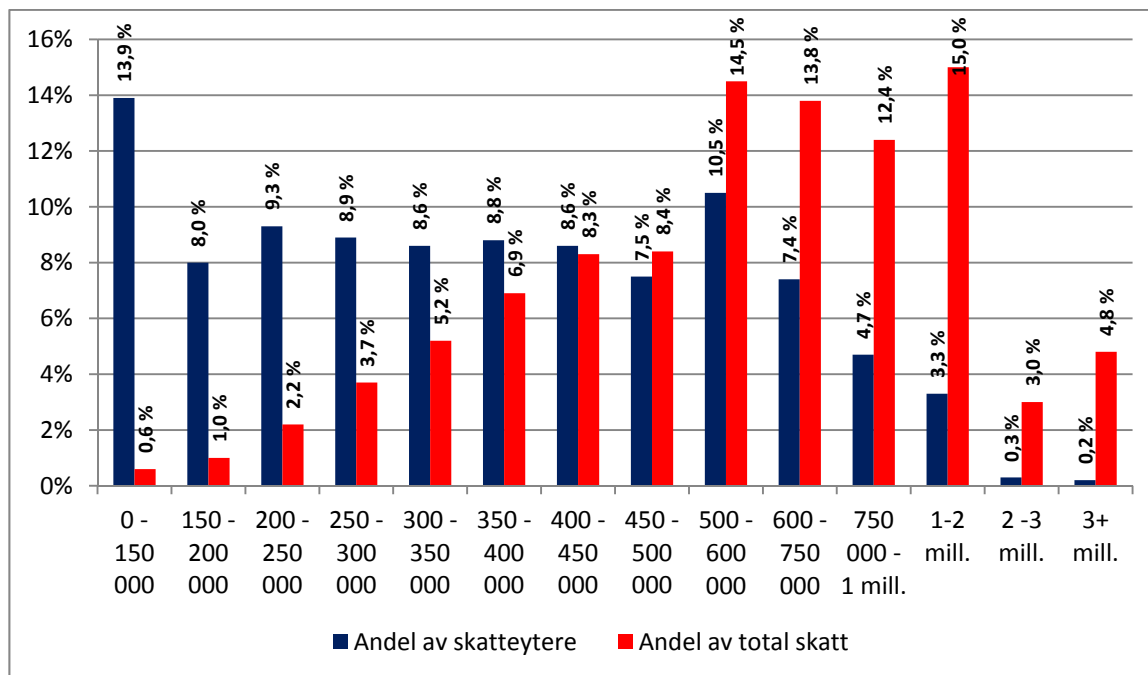
Figur 4: Samlet skatt i innteksgrupper (rød stolpe, venstre akse, mrd. kroner) og antall skatteyttere i innteksgruppen (blå linje, høyre akse), 2013

Kilde: Egne beregninger, basert på Meld. St. 1 (2012-2013), Tabell 3.12

Det er relativt sett få personer med høye inntekter i Norge. I 2013 er det for eksempel anslått at kun 0,2 prosent av antall personer over 17 år vil tjene over 3 mill. kroner, men de bidrar med 4,8 prosent av skatteinntektene. Ser man på alle med en inntekt over 1 mill. kroner, utgjør det kun 3,8 prosent av den voksne befolkningen, men disse bidrar med 22,8 prosent av alle skatteinntekter fra personlige skatteyttere. Dette står i klar kontrast til skattebidraget fra de med lavest inntekter. De med inntekt under 400 000 kroner utgjør 57,5 prosent av alle personer over 17 år, men disse bidrar med kun 19,6 prosent av skatten. Med andre ord, de få personene med inntekt over 1 mill. kroner bidrar med mer skatteinntekter enn de 60 prosent av den voksne befolkningen med lavest inntekt.

Figur 5: Andel av skatteyttere i de ulike inntektsgruppene og gruppens andel av betalt personlig skatt.

Kilde: Egne beregninger, basert på Meld. St. 1 (2012-2013), Tabell 3.12

Endringer i inntektsfordelingen over tid

Notatet så langt har belyst skattebidrag fra ulike inntektsgrupper i det siste tilgjengelige statistikkår. Hvordan har inntektsfordelingen endret seg over tid?

Figur 6 gir tre ulike mål på inntektsfordelingen mellom 1986 og 2009 for hele befolkningen med unntak av studenthusholdninger. Studentene er ikke inkludert, fordi antallet studenter som andel av befolkningen varierer over tid. Siden studenter har lavere inntekt enn befolkningen som helhet, gir denne gruppen et forstyrrende utslag på statistikken over inntektsfordeling.

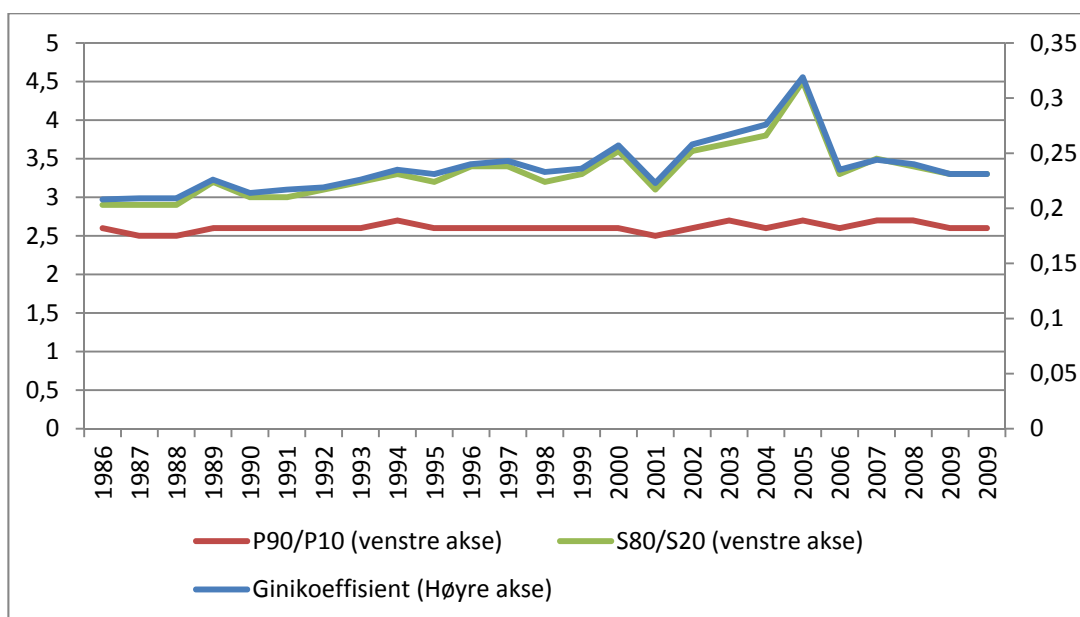
Samlet sett viser inntektsfordelingsstatistikken en relativt flat utvikling, spesielt målt ved P90/P10, som viser forholdet mellom inntekt etter skatt for den person som befinner seg mellom desil 9 og desil 10 (P90) og inntekt etter skatt for den person som befinner seg mellom desil 1 og 2 (P10). P90-personen tjente i perioden fra 1986 til 2009 i de fleste år rett over 2,5 ganger mer enn P10-personen. I 1987, 1988 og 2001 var forholdstallet 2,5. I alle andre år har det vært 2,6 eller 2,7.

S80/20-målet og Gini-koeffisienten viser en svakt oppadstigende utvikling frem til 2005, med et fall i nivå i 2006. Gini-koeffisienten er et summarisk mål på ulikhet som varierer fra 0 (minst ulikhet, alle eier like

mye) til 1 (størst ulikhet, en person eier alt). S80/S20 viser forholdet mellom gjennomsnittsinntekten til høyeste og laveste 20 prosent av befolkningen.

Fra ett år til et annet kan slike inntektsfordelingsmål variere, selv om rammeverket av skatter og avgifter skulle være konstant. Det skyldes at konjunkturutviklingen påvirker befolkningen ulikt. Relativt sett gir konjunkturutviklinger ofte større utslag for personer i toppen av inntektsskalaen enn for personer i den lavere del av skalaen. Personer som er næringsdrivende, kan ha god inntekt i gode år, men taper penger i trange år. Personer i nedre del av inntektsskalaen har oftere arbeidsinntekt eller trygd. En arbeidende kan miste jobben, men offentlige støtteordninger sikrer en inntekt som arbeidsløs på om lag 2/3 av arbeidsinntekt. Det er et mer moderat fall i inntekt enn en næringsdrivende kan ha. Er inntektsgrunnlaget trygd, blir det ikke påvirket av konjunktorene.

Figur 6: Inntektsfordeling etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) for husholdninger utenom studenthusholdninger, målt ved P90/P10, S80/20 og Ginikoeffisient. 1986-2009

Kilde: SSB

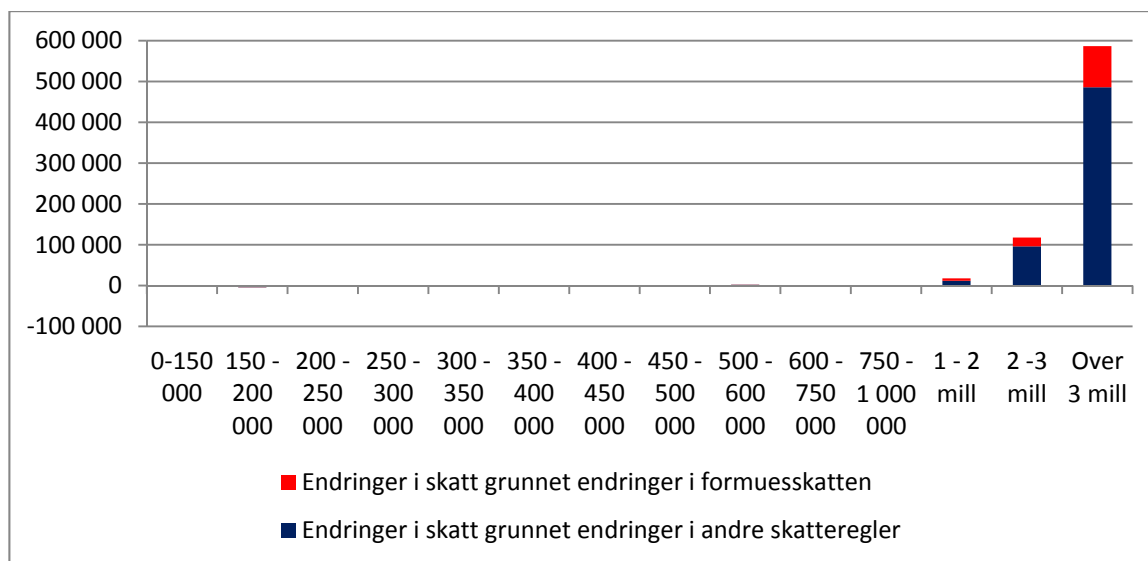
Hva var det som skjedde i 2005 og 2006, siden dette er de to årene med størst utslag i to av de tre inntektsfordelingsmålene? En enkel tolkning kan være at 2005 er siste året med Bondevik II-regjeringen, og at 2006 var første året med Stoltenberg II-regjeringen. Men en slik analyse gir ingen forklaring. Hovedgrunnen til endringen i inntektsfordelingen fra 2005 til 2006 er skattereformen som Bondevik II-regjeringen fremmet i budsjettforslaget for 2006, og som Stoltenberg II-regjeringen i all hovedsak implementerte. Hovedmomentene i skattereformen var at det ble introdusert en utbytteskatt, mens skattesatsene i toppskatten ble redusert. Siktemålet var å gjøre skattenivået for kapital og arbeidsinntekt likere, noe som ble oppnådd. Innføring av utbytteskatt fra 2006 var kjent, og mange benyttet derfor anledningen til å ta store utbytter fra bedriftene i 2005, utbytte av oppspart overskudd over tid, noe som gav utslag i inntektsstatistikken det året.

Figur 7 viser endringer i personlig betalt skatt i 2011 sammenlignet med om skattereglene i 2005 hadde vært gjeldende. Dette viser endring i skatt som følge av regelendringer. Personer i inntektsintervallet fra 0 til 300 000 kroner har i gjennomsnitt fått redusert skatten med 1 200–4 400 kroner sammenlignet med situasjonen i 2005. For inntektene mellom 300 000 og 1 million kroner er det moderate

skatteøkninger på mellom 100 og 2 300 kroner i gjennomsnitt. Personer i inntektsintervallet 1 til 2 millioner kroner har i gjennomsnitt fått økt skatten med 17 700 kroner, mens økningen i gjennomsnitt er på 117 900 kroner for personer i innteksgruppen 2 til 3 millioner kroner. Størst økning har personene i innteksgruppen 3+ millioner kroner fått, med i gjennomsnitt 586 700 kroner. I figur 7 er det skilt mellom skatteendringer som skyldes endringer i formuesskatten og endringer som skyldes endringer av andre skatteregler. Det er ikke så lett å lese ut av figur 7 fordelingen mellom endringer i formuesskatt og andre skatteregler for inntekter under 1 million kroner, men i hovedsak skyldes reduksjonene her endringer i andre skatteregler, primært endringer i skatt på arbeid. Men for innteksgruppene over 1 million kroner er det klart at skatteøkningene primært skyldes endringer i andre skatteregler, ikke formuesskatten.

Den viktigste grunnen til at høyinnteksgruppene har fått økt skatt, er innføringen av utbytteskatten i skattereformen av 2006, som Bondevik II-regjeringen utredet og fremmet forslag om, og som Stoltenberg II-regjeringen implementerte. Skauge-utvalget, som utarbeidet rammeverket for skattereformen, foreslo også som et sentralt element at formuesskatten skulle avvikles. Stoltenberg II-regjeringen valgte imidlertid å beholde formuesskatten, og å øke den betydelig for kapital investert i næringsvirksomhet, samtidig som bunnfradraget ble økt. Skjerpningen av formuesskatten har dog utgjort en klart mindre andel av skatteøkningene som de med høyere inntekt har erfart siden 2005, enn innføringen av utbytteskatten.

Figur 7: Gjennomsnittlig endring i skatt med 2011-regler sammenlignet med fremførte 2005-regler i ulike intervaller for bruttoinntekt (avgifter eksklusivt). Alle personer 17 og eldre. Negative tall betyr skattelettelser. Kroner

Note: Inkluderer ikke endringer i 80-prosentsregelen,
Kilde: Meld St. nr. 1 (2011-2012), figur 3.13

Oppsummert:

Ser man på skattebidraget fra de ulike innteksgruppene, tegnes det et klart bilde av at gruppen med høyest inntekt i meget stor grad bidrar til det norske spleiselaget, både målt som samlet bidrag fra høyinnteksgruppen og som bidrag per skatteyder.

De rike betaler med andre ord skatt – mye skatt.

SKATT PÅ FORMUE

Er formuesskatten et egnet skatteobjekt?

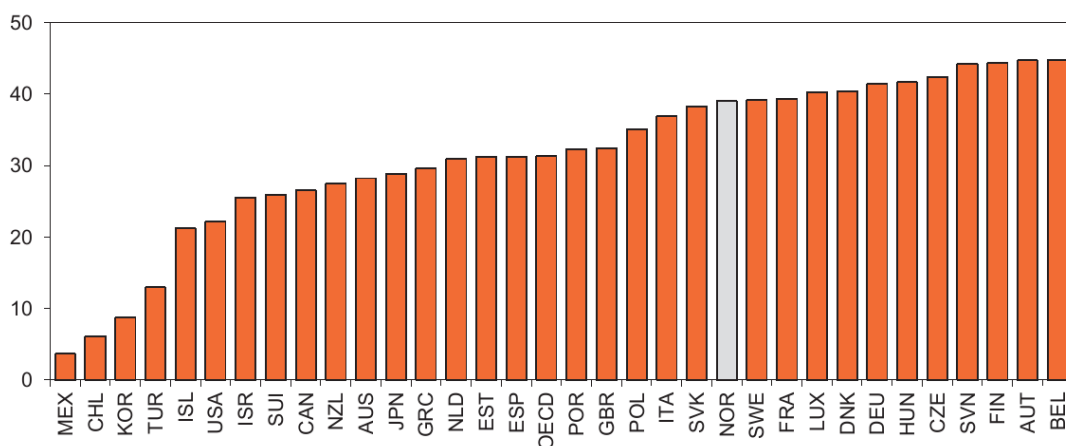
Det er delte syn på om formue er et egnet skatteobjekt. All inntekt, det være seg arbeidsinntekt eller kapitalinntekt, beskattes i Norge. Unntaket er gevinster fra salg av personlig eid og bebodd eiendom, som er skattefritt. Enkelte mener det er prinsipielt galt på nytt å beskatte midler som allerede er beskattet ved inntjening. Dette omtales ofte som formuesskattens dobbeltbeskatningseffekt. For formuesobjekter som skatteyter også betaler eiendomsskatt på, vil det være en trippelbeskatning.

En tilnærming til en diskusjon om hvorvidt formuesskatten er et egnet skatteobjekt eller ikke, er å vurdere de forstyrrende virkninger den har i økonomien. Skatter fører normalt og isolert sett til vridninger i adferd som gjør ressursbruken i samfunnet mindre effektiv. Formuesskatten er blant de skatter som i størst grad virker negativt på effektiv ressursbruk, og den har en klar negativ virkning på verdiskapingsevnen. Landet som helhet blir mindre velstående på grunn av formuesskatten. Det har blant annet gitt seg utslag i at hele bredden av næringslivet – fra Norges Bondelag til NHO – har gått sammen i Alliansen for norsk, privat eierskap for å få avvirket formuesskatt på næringstilknyttet kapital, såkalt arbeidende kapital.⁴ Det er ikke gjennomført undersøkelser som tallfester hvor store de negative virkningene på verdiskapingen er. I inneværende stortingsperiode har innspill om å få det utredet kommet fra både LO og næringslivet, men regjeringspartiene har avvist dette.

På spørsmål om formuesskattens negative virkninger peker Stoltenberg II-regjeringen på at «når det gjelder formuesskatten, står avveiningen mellom hensynet til fordeling og hensynet til næringsdrivendes rammebetingelser og effektiv ressursbruk særlig sentralt.»⁵ Tilhengerne er opptatt av formuesskattens omfordelende virkninger og mener at formue gir evne til å betale skatt, enten ved at det tæres på likvide formuesaktiva eller ved at skatteyteren tar opp lån med sikkerhet i mindre likvide formuesaktiva.

Men er formuesskatt nødvendig for å ha et omfordelende skattesystem? Svaret er nei. Figur 8 viser skattesystemets omfordelingsvirkning. Det norske skattesystemet plasserer seg litt over midten blant OECD-landene. For diskusjonen om formuesskattens nødvendighet er det verdt å merke seg at av de 11 landene som har et mer omfordelende skattesystem enn Norge, er det kun Frankrike som har formuesskatt. Omfordeling kan oppnås med andre skatteløsninger, noe som også var et hovedpoeng i OECD sin siste gjennomgang av norsk økonomi og i deres anbefaling om reform av vårt kapital-beskatningssystem.

Figur 8: Skatte- og overføringssystemets betydning for inntektsfordelingen. Prosentvis forskjell i ulikhet målt ved Gini-koeffisienten før og etter skatt og overføringer. Slutten av 2000-årene

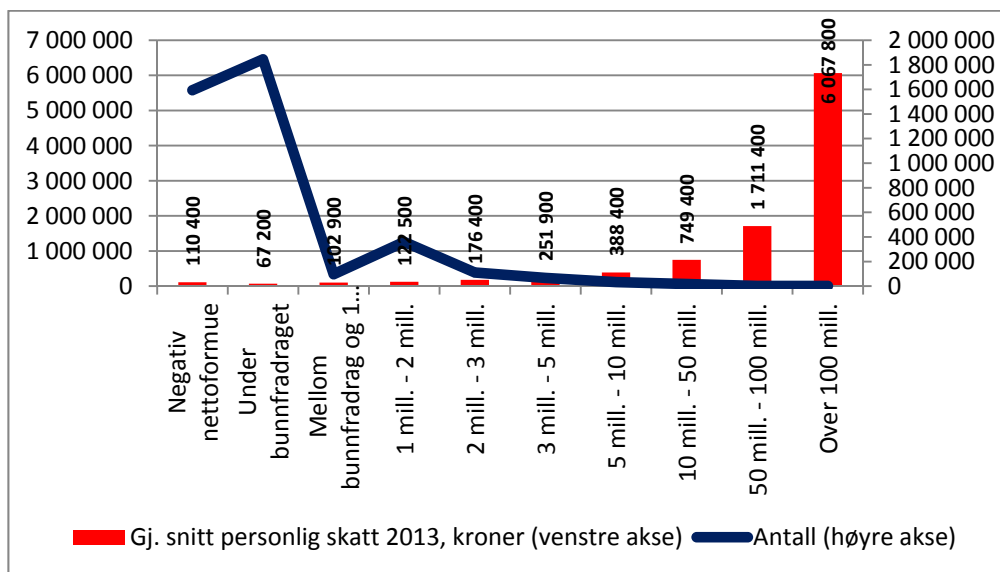

Kilde: Statsbudsjettet 2013, Prop. 1 LS (2012-2013), hentet fra OECDs Social Expenditure Statistics

Skatteinnbetaling fordelt på formue

Figur 9 viser antallet personer i ulike formuesgrupper og hva disse personene i gjennomsnitt betalte i personlig skatt i 2011. Figuren viser klart at det er relativt få med større formuer. Nær 3,4 millioner personer hadde en likningsformue som var negativ eller lavere enn 1 million kroner. 700 personer hadde i 2011 en likningsformue på over 100 millioner kroner, 1 900 personer hadde en likningsformue på over 50 millioner kroner, 16 000 personer hadde en likningsformue på over 10 millioner kroner og 42 100 personer hadde en likningsformue på over 5 millioner kroner. Over 99 prosent av alle som betaler formuesskatt, har under 10 millioner kroner i netto likningsformue. Ser man på hvem formuesskatten rammer, er det kun i liten grad de virkelig rike. Hoveddelen av de som betaler formuesskatt, er lønsmottakere med nedbetalt, gjeldfri bolig og de som eier og driver små og mellomstore bedrifter.

Figur 9: Antall personer i ulike formuesgrupper (blå linje, høyre akse) og gjennomsnittlig personlig betalt skatt per person i formuesgruppene (rød stolpe, venstre akse), 2013

Kilde: Meld. St. 1 (2011-2012), Tabell 3.14

Figur 9 gir imidlertid et høyst misvisende bilde av hva de mest velstående bidrar med av skatt til fellesskapet. Det reelle skattebidrag fra de aller rikeste er klart høyere enn denne figuren, som kun ser på personlig betalt skatt, gir inntrykk av. Grunnen er at de aller rikeste bidrar til fellesskapet med skatt på avkastningen av den kapital de eier, men når skattesystemet legger opp til at større formuer ikke bør forvaltes på personlig hånd, er kapitalen til de rikeste primært plassert i aksjeselskaper og holdingselskaper. Skatten på avkastningen av kapitalen til de rikeste registreres derfor primært som bedriftsskatt. Debatten om nullskatteyttere som ikke bidrar til samfunnet, ville blitt mye ryddigere om den hadde tatt inn over seg at skatt på avkastning av kapital investert i en bedrift (forvaltet eksternt) ikke er mindre verdt enn skatt på avkastningen av kapital plassert i en bank (forvaltet personlig). For velferdsstatens bæreevne er alle skatte kroner like. Resten av notatet dreier seg om hvorvidt en fjerning av formuesskatten vil skape nullskatteyttere som ikke bidrar til samfunnet.

Oppsummert:

De mest formuende betaler klart mer skatt enn personer med negativ eller lave formuer. Men for de mest formuende gir det et misvisende bilde kun å se på skattebidraget på personlig hånd, når det meste av deres formue ikke er forvaltet på personlig hånd. Med et skattesystem som legger opp til at større formuer forvaltes eksternt, må skatten på avkastningen fra eksternt forvaltet formue tas med for å få frem det reelle skattebidraget fra den enkelte til fellesskapet.

VIL FJERNET FORMUESSKATT GI «NULLSKATTEYTERE» SOM IKKE BIDRAR TIL SAMFUNNET?

Et sentralt moment som trekkes frem av tilhengerne av formuesskatten, er at det er den eneste skatteformen som sikrer at de rikeste betaler skatt. Det synet er blant annet reflektert i utsagnet fra statsminister Jens Stoltenberg innledningsvis i notatet. Hvis det hadde vært tilfellet at de rikeste ikke bidro til samfunnet, eller at deres inntekt eller kapitalavkastning ikke ga skatteinntekter, ville det vært et problem. Men som analysen som følger vil vise, betales det mye skatt av kapitalen til de rikeste og deres inntekt. Hoveddelen av denne kapitalen forvaltes ikke på personlig hånd, men er investert i næringsvirksomhet. Det gjør at skattebidraget på direkteavkastningen i hovedsak også skjer ved skatt på bedriftenes overskudd. Kun når kapital hentes ut av bedriftene for bruk i privatøkonomien, gjør utbytteskatten at det på personlig hånd betales skatt av avkastningen fra investeringer i næringsvirksomhet. De som investerer i næringsvirksomhet, bidrar dessuten til samfunnet ut over skattekrone ved at det skapes og opprettholdes arbeidsplasser.

Dagens formuesskatt sikrer ikke mot velstående personlig nullskatteyttere

Ut fra intensiteten i skattedebatten skulle man tro at dagens formuesskatt sikrer at de rikeste betaler personlig skatt. Det gjør den ikke. Formuesskatten betales ut fra netto likningsverdi. Men siden det er stor variasjon i verdsettelsen av ulike aktivaklasser, samtidig som gjeld verdsettes til 100 prosent, gir dagens formuesskatt store muligheter for skatteplanlegging. Det er hold for å si at dagens formuesskatt er en frivillig skatt, for de som er villige til å la skatteplanlegging legge føringer på hvordan de forvalter sine midler. En skatteytter som er villig til å investere i eiendom privat, og gjeldsfinansiere dette, kan ende opp med en netto likningsverdi som er betydelig lavere enn de reelle verdier, endog null. For å illustrere: 50 millioner kroner i formue som benyttes til å kjøpe en eiendom med verdi på 100 millioner kroner, hvor det resterende gjeldsfinansieres av eier, vil ha en netto likningsverdi på 0. De 50 millioner kronene i reelle midler investert på denne måten gir således ingen formuesskatt.

Incentivet formuesskatten gir til gjeldsfinansierte investeringer i eiendom, er ikke risikofritt, og har over tid en velstandskostnad for samfunnet. Eiendomsinvesteringer kan synke i verdi, noe vi sist erfarte i finanskrisetåret 2008. Et skattesystem som gir incentiv til gjeldsopptak, slik virkningen av dagens skattesystem er, kan derfor bidra til å gjøre mange skatteyteres økonomi mindre robust i møte med tunge tider.

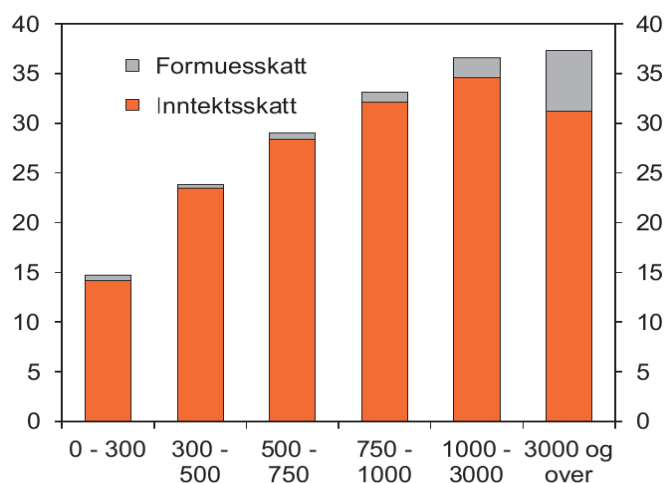
Som gruppe er de rike ikke personlige nullskatteyttere

En «personlig nullskatteytter» er en person som ikke betaler skatt personlig. Det er det tusenvis av personer som ikke gjør i Norge. De aller fleste er pensjonister, som ikke betaler personlig skatt, fordi skattesystemet med hensikt er innrettet slik at pensjonister i det lavere inntektssjiktet ikke skal betale skatt av sin pensjon. Andre som ikke betaler personlig skatt, kan være næringsdrivende som går med tap.

De aller fleste i Norge har imidlertid inntekt og betaler personlig inntektsskatt. Det gjelder som gruppe også de rikeste. Inntektsskatt utgjør klart den største skatten for alle hovedinntektsgrupper opp til 3

millioner kroner i bruttoinntekt. Også for gruppen med inntekt over 3 millioner kroner utgjør inntektskatt nesten 6 ganger så mye som formuesskatten disse betaler.

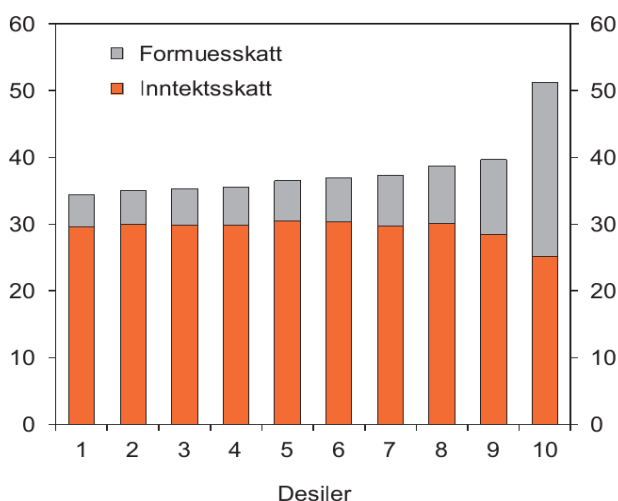
Figur 10: Skatt som andel av bruttoinntekt, alle skatteyttere fordelt på ulike intervaller for bruttoinntekt, 2010

Kilde: Prop. 1 LS: Skatter, avgifter og toll 2013 (2012-2013), figur 2.11

Også når man tar utgangspunkt i skatt som andel av netto likningsformue, betaler så godt som alle klart mer i inntektsskatt enn de betaler i formuesskatt. Den eneste formuesgruppen hvor formuesskatten i 2010 utgjør marginalt mer enn inntektsskatten, er den promillen med høyest netto formue, slik det fremgår av figur 11. I 2013 er det anslått at 1000 personer vil ha en netto likningsformue på over 100 millioner kroner. For disse utgjør formuesskatten 61 prosent av deres gjennomsnittlige betalte skatt. Med andre ord vil disse i gjennomsnitt, selv uten formuesskatten, personlig betale skatt av inntekt.

Figur 11: Skatt for de 1 prosent med størst netto formue, fordelt i 10 like store grupper etter stigende netto formue, 2010

Kilde: Prop. 1 LS: Skatter, avgifter og toll 2013 (2012-2013), figur 2.11

All kapital beskattes, også kapitalen til de rike

Det norske skattesystemet beskatter all kapital som gir avkastning. Det gjelder også kapitalen til de rike. Uansett om kapitalen forvaltes på personlig hånd eller er forvaltet via et aksjeselskap, er det 28 prosent skatt på overskudd. For samfunnet og velferdsstaten er en skattekrone betalt av et selskap av like stor verdi som en skattekrone betalt av en personlig skatteyter.

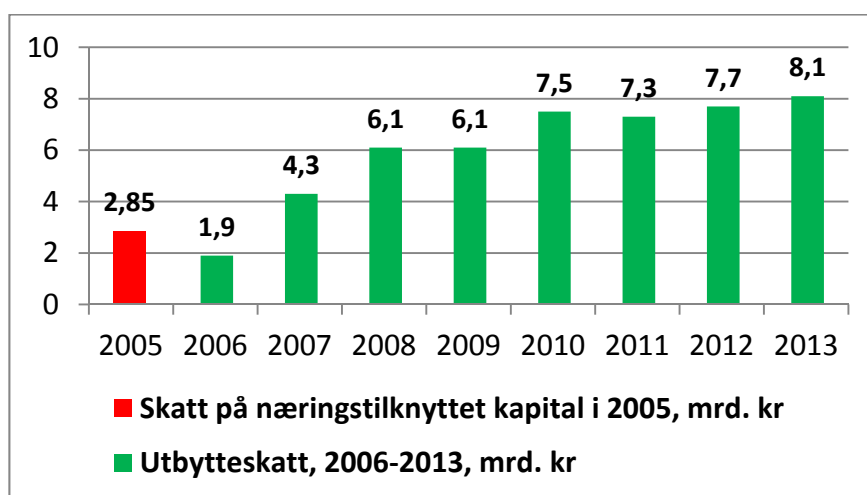
En stor svakhet ved diskusjonen om hvorvidt vi har «nullskatteyttere som ikke bidrar til samfunnet» eller ikke, er at det i eksemplene med milliardærer som ikke betaler personlig skatt, sees bort fra den skatten som betales av kapitalavkastningen på deres ikke-personlig forvaltede midler – som normalt er hoveddelen av deres kapital. Det kan ikke være slik at en person som har investert 100 millioner kroner i banken på personlig hånd, er en god samfunnsborger som bidrar til fellesskapet med skatte kroner fra renteinntektene bankinnskuddet gir, mens personen er en «snylter som ikke bidrar» til fellesskapet, dersom 100 millioner kroner er investert i en bedrift. Forutsatt lik avkastning på de to investeringene, gir overskuddsskatten på bedriften like store direkte skatt som bankinnskuddet. Reelt vil avkastninger fra næringsinvesteringer være større, noe som gir et større skattebidrag til det offentlige enn bankinvesteringer, siden risikoen for tap er langt større ved næringsinvesteringer.

Skattereformen av 2006 forsterket skattefordelene av å forvalte formuer av en viss størrelse i holdingselskaper (som igjen investerer i bedrifter og andre aktiva). Dette skyldes fritaksmetoden, som gir anledning til å overføre avkastning mellom aksjeselskaper uten at det utløser verken realisasjonsskatt eller utbytteskatt. Når politikerne, bredt forankret på Stortinget, vedtar en skattereform som legger til rette for at de mer formuende investerer sine formuer i aksjeselskaper og bedrifter, er det uredelig å kritisere dem for å gjøre nettopp det, bl.a. ved kun å se på skattebidraget på personlig hånd i debatten om hva den enkelte bidrar med til fellesskapet.

Skattereformen av 2006 introduserte også en utbytteskatt på 28 prosent av overskuddet i en bedrift som allerede ikke er beskattet direkte av bedriften, ut over skjermingsfradraget. Provenymessig bidrar utbytteskatten nå klart mer enn formuesskatten på næringstilknyttet kapital gjorde da den ble introdusert, med over 8 mrd. kroner, mot 2,85 mrd. kroner i formuesskatt på næringstilknyttet kapital i 2005, slik figur 12 viser. Dels skyldes dette at verdigrunnlaget har økt, og dels skyldes det skatteskjerpinger på eierskap av næringsrettet kapital.

Introduksjonen av utbytteskatten var støttet av næringslivet, basert på forutsetningen som lå i Skaugutvalget om at formuesskatten ville bli avviklet. At bredden av næringslivet, og mange andre, ønsker formuesskatten avviklet er derfor ikke et uttrykk for skattevegning, men et ønske om en mer verdiskapingsorientert skattlegging.

Figur 12: Formuesskatt på næringstilknyttet kapital i 2005 og utbytteskatt 2006-2013, mrd. kr

Kilde: Statsbudsjettbehandlingen 2013

Skjermingsfradraget gir anledning til å ta ut et utbytte fra bedriften lik en risikofri rente av den investerte kapitalen uten at det betales utbytteskatt. Dette er en ordning som politikerne primært valgte å introdusere av skattetekniske årsaker, slik at det ikke er mindre lønnsomt å investere i en bedrift enn det er å investere ved å plassere midler i banken. For utbytte over skjermingsfradraget har utbytteskatten en effektiv skatteprosent på 20,16 prosent. Samlet skatt for en eier er derfor opp til 48,16 på overskuddet i en bedrift, når avkastningen hentes ut til privat forbruk.

Mange bedrifter betaler ikke ut utbytte i enkelte år, f.eks. fordi bedriften går med underskudd, foretar store investeringer eller ønsker å styrke balansen. Men skattebidraget blir over tid ikke mindre for det, ved at det fører til en latent utbytteskatt som kommer til beskatning når utbytte blir tatt ut. I mellomtiden bidrar utsettelsen til å styrke bedriften.

Utbytteskatten medfører at skatteprosenten for en investering på personlig hånd, for eksempel et bankinnskudd, beskattes lavere (28 prosent) enn en investering forvaltet via et holdingselskap eller i en bedrift (opp mot 48,16 prosent). Med et større skattebidrag over tid, som også bidrar til å skape bedrifter og arbeidsplasser, ville det logiske være at man verdsatte investeringer som ikke forvaltes på personlig hånd. At dette skattebidraget er betydelig ble nylig illustrert ved beregningene gjennomført av analyseselskapet MENON Business Economics. De fant at skattebidraget fra bedrifter eid av de 100 mest velstående i landet utgjorde 7,7 mrd. kroner i 2010, dvs. 77 millioner kroner i snitt per person.⁶ Samlet anslår Menon at privateide bedrifter bidro med 37 mrd. kroner i skatt. Når tilhengerne av formuesskatten ensidig fokuserer på det personlige skattebidraget fra de rikeste av oss, bidrar det til å fordumme debatten. Formuesskatt på næringsinvestert kapital utgjør om lag halvparten av formuesskatten. I 2010 bidro de 100 rikeste, om Menons beregninger stemmer, med mer skatt fra sine bedrifter enn formuesskatten på all næringstilknyttet kapital. Alle de private eierne av bedrifts-Norge bidro med over 3 ganger mer i skatt på avkastning fra bedriftene enn hele formuesskatten, og over 6 ganger mer enn formuesskatten på næringstilknyttet kapital.

I «NOU 1996: 17 I Norge – for tiden?» var en av problemstillingene som ble behandlet likebehandling av norske og utenlandske investorer. Et av forslagene som ble lansert, var å beskatte norske eieres kapitalinntekter i norske selskaper på eierens hånd i stedet for, som i dag, på selskapets hånd. Det er trolig en litt for drastisk omlegging for å synliggjøre at de som anklages for å være nullskatteyttere, normalt bidrar med betydelige skattebeløp ved sine kapitalplasseringer.

En mindre drastisk endring er derfor at likningsmyndighetene beregner skatteinntekter fra selskapene som den enkelte har investeringer i. Mest nyttig hadde det vært om det ble gjort for alle skatteyttere, siden det ville synliggjøre den nytte det er for samfunnet å ha verdiskapende bedrifter, og den enkeltes bidrag til dette. Anses dette å være for ressurskrevende, er et alternativ at beregningene foretas kun for et utvalg av dem med størst formue. Avkastning på næringsinvesteringer varierer over tid, og selskaper kan også gå med underskudd som gir fratrukk i fremtidig overskuddsskatt. Det gjør at en slik oversikt også bør utarbeides for en noe lengre tidsperiode, f.eks. de siste 10 år.

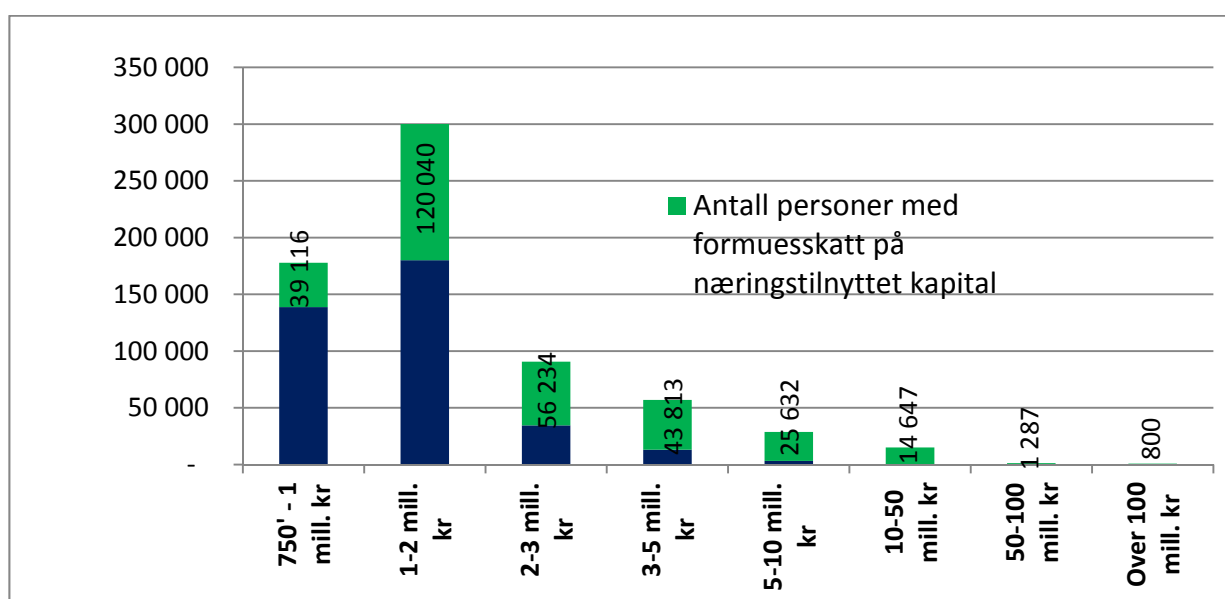
Policyforslag:

For å synliggjøre hele skattebidraget til samfunnet fra de som har investeringer som ikke forvaltes på personlig hånd, bør det ved likningsoppjøret beregnes den enkeltes andel av skattebidragene fra selskapene det er investert i, både for det aktuelle likningsår og for en tidsperiode.

Samfunnsnyttene av investeringer i bedrifter og arbeidsplasser

De fleste arbeidsplasser er etablert og driftet av privatpersoner. For at samfunnet vårt skal fungere, er vi avhengig av at privatpersoner velger å etablere bedrifter og arbeidsplasser. Av 653 000 personer med formuesskatt i 2013, betaler 308 000 av dem formuesskatt på næringstilnyttet kapital, ofte omtalt som skatt på arbeidende kapital. De aller fleste av disse representerer «småbedrifts-Norge», grunnstammen i norsk næringsliv, og betaler formuesskatt av relativt sett små beløp, slik det fremgår av figur 13. Per 1. januar 2013 var det 201 149 bedrifter med ansatte i Norge. 95,9 prosent av disse har færre enn 50 ansatte. Internasjonalt er det ofte vanlig å regne gruppen av små og mellomstore bedrifter til å gjelde alle med under 250 ansatte, og for Norge omfatter det 99,7 prosent av alle våre bedrifter. Kun 664 bedrifter har fler enn 250 ansatte.

Figur 13: Antall personer som betaler formuesskatt på hhv. næringstilnyttet kapital (med etikett-tall oppgitt) og ikke-næringstilnyttet kapital, 2012

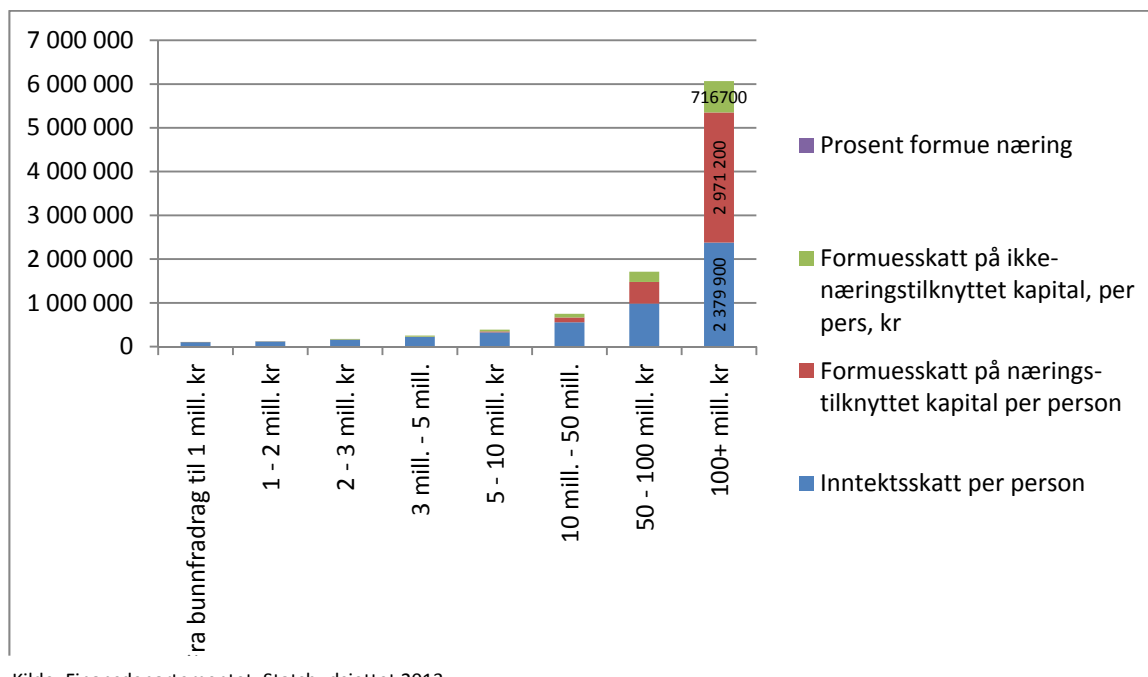
Kilde: Finansdepartementet, Statsbudsjettet 2012

Selv om det er få personer i Norge som har større formuer, er de av stor betydning for verdiskapingen og etableringen av bedrifter og arbeidsplasser. Det er begrenset hva man trenger til personlig forbruk. Det gjør at jo mer velstående man er, jo større andel av formuen er investert i bedrifter og arbeidsplasser. Figur 13 gir en oversikt over skattebidraget på personlig hånd fra inntektsskatt og formuesskatt på kapital som er investert i næringsrelatert og ikke-næringsrelatert virksomhet, fordelt på ulike formuesskattbetalende grupper. Ikke-næringsrelatert formue omfatter slikt som privat disponert hus, hytte, bil og båt.

Formuesskatten på næringsrelatert virksomhet er klart størst for gruppen med netto likningsverdi over 100 mill. kroner. Dette skyldes to forhold. Den ene er, naturlig nok, at den netto likningsverdien er høyest for den mest bemidlede gruppen. Men det at de som har størst formue prosentvis investerer den største andelen av sin formue i næringsvirksomhet, forsterker denne effekten betydelig. Det funnet er egentlig ikke overraskende, siden det normalt er begrensninger på hvor mye den enkelte ønsker å bruke på personlig forbruk. Gruppen med netto likningsformue på over 100 mill. kroner har 81 prosent av sitt formuesskattegrunnlag investert i næringsvirksomhet. Alle gruppene over 10 mill. kroner i likningsverdi har over halvparten av formuesskattegrunnlaget fra næringsrelaterte investeringer, med hhv. 57 prosent og 68 prosent i 10–50 mill. kroner og 50–100 mill. kroner gruppene. Under 10 mill. kroner i netto

likningsverdi er andelen 34 prosent for 5–10 mill. kroner gruppen, 18 prosent for 3–5 mill. kroner gruppen, 12 prosent for 2–3 mill. kroner gruppen, 7 prosent for 1–2 mill. kroner gruppen og 13 prosent for gruppen under 1 mill. kroner. Det illustrerer at det kreves en formue av en viss størrelse før det normalt er overskudd til å investere betydelig, både i andel og i størrelse, i næringsvirksomhet. Jo mer velstående man er, jo større er sjansen for at man er eier av arbeidsplasser.

Figur 14: Inntektsskatt og formuesskatt på kapital investert i hhv. næringsrelatert og ikke-næringsrelatert virksomhet, fordelt på ulike formuesskattebetalende grupper etter netto likningsverdi i 2013. Kroner

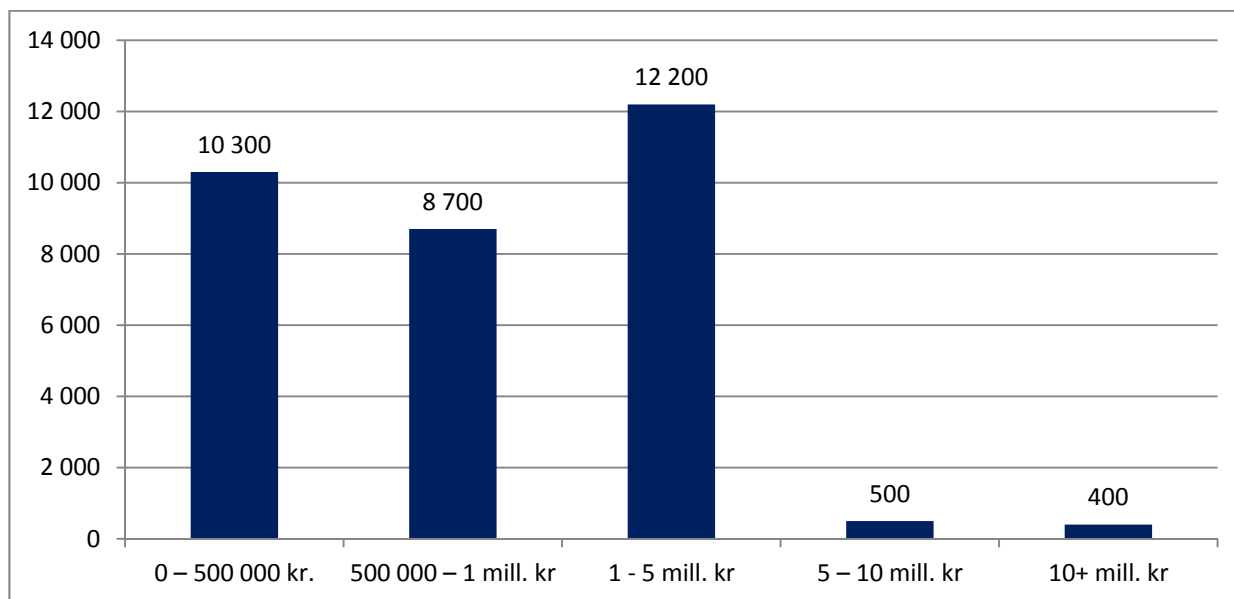
Kilde: Finansdepartementet, Statsbudsjettet 2013

Antallet personlig nullskatteyttere ved en avviklet formuesskatt

Selv om hovedtrekket for alle inntektsgrupper er at det betales inntektsskatt, er det enkeltpersoner i alle inntektsgrupper som ikke har inntekt å skatte av i de enkelte år. Disse betaler med det gjeldende skattesystemet direkte skatt kun ved formuesskatten og ved utbytteskatt om de mottar utbytte fra næringsinvesteringer. I tillegg bidrar de med inntekter til det offentlige ved forbruksrelaterte skatter og avgifter, slik som merverdiavgiften.

Figur 15 gir en oversikt over antallet personer i ulike inntektsgrupper som ifølge Finansdepartementets beregninger ikke vil betale personlig skatt, dersom formuesskatten ble avviklet. Av de 32 100 personene som kun betaler direkte skatt ved formuesskatten, har de aller fleste moderate formuer. 400 personer, dvs. om lag 1,2 prosent av disse, har en netto formue over 10 millioner kroner. Det er kun denne gruppen som tilhengerne av formuesskatten peker på, når de argumenterer for at det blir (personlige) «nullskatteyttere» om formuesskatten avvikles. I gjennomsnitt har disse 400 personene en netto formue på om lag 47 mill. kroner, og de ville fått redusert sin skatt med 504 000 kroner om formuesskatten ble avviklet. Men de ville fremdeles betalt inntektsskatt på sin gjennomsnittlige bruttoinntekt på 623 500 kroner. Gruppen som Finansdepartementet omtaler som nullskatteyttere, betaler med andre ord fremdeles direkte skatt selv om formuesskatten avvikles, men mindre enn før.

Figur 15: Antallet «nullskatteyttere» ved en fjerning av formuesskatten, rangert etter nettoformue, 2013

Kilde: Svar på spørsmål nr. 1 fra Arbeiderpartiet til behandlingen av statsbudsjettet 2013⁷

At enkeltpersoner i det enkelte år ikke betaler inntektskatt kan ha flere årsaker. De fleste av personene med lave formuer er pensjonister med, eller rett over, minstepensjon. Skattesystemet er med vilje innrettet slik at disse ikke betaler skatt av sin pensjon. Skatteyttere kan også ha lav eller ingen skattepliktig inntekt enkelte år som følge av at inntekter, herunder utbytter og spesielt gevinster, er ujevnt fordelt over tid, eller fordi de har store fradrag for tidligere års underskudd ved næringsvirksomhet. Noen blir også forsørget av andre eller finansierer sitt forbruk av tidligere beskattede inntekter.

Samlet sett er dette Stoltenberg II-regjeringens vurdering: «En varig situasjon med null skattepliktig inntekt er trolig sjelden for formuende personer».⁸ Nullskatteytterproblematikken er med andre ord for den enkelte skatteyter et fenomen i enkeltår, ikke over tid. Et unntak gjelder de få personene uten inntekt over tid som finansierer sitt personlige forbruk med utbytte innenfor skjermingsfradraget. Ved skattereformen i 2006 ble det innført en utbytteskatt for uttak av overskudd fra aksjeselskaper til personlig forbruk. Utbytteskatten var på 28 prosent av overskuddet som bedriften allerede ikke hadde beskattet, effektivt 20,16 prosent på toppen av bedriftens overskuddsskatt på 28 prosent. Men for å sikre likebehandling med bankinnskudd, slik at det ikke ble mindre lønnsomt med næringsinvesteringer enn bankinnskudd, ble det innført et skjermingsfradrag i utbytteskatten. Det gjør at det ikke betales utbytteskatt på den delen av utbyttet som tilsvarer en risikofri rente på den investerte kapitalen.

For de aller fleste med investeringer i næringsaktiva er utbyttet de kan motta uten å betale utbytteskatt, relativt beskjedent. Men for de aller mest velstående kan det være mulig å finansiere sitt forbruk over tid uten å betale utbytteskatt. Selv om introduksjonen av skjermingsfradraget ble gjort av skattesystemtekniske årsaker, kan det argumenteres for at det samlet sett veier tyngre at det ikke skal være mulig å finansiere et livsopphold ved utbytte uten å betale utbytteskatt. Skatteøkningen ved fjernet skjermingsfradrag for andre formuesgrupper er oppgitt i tabell 2. Skulle man velge å avvikle skjermingsfradraget, vil det i snitt medføre en skatteøkning på 197 000 kroner for de med over 100 millioner kroner i netto formue. Velges det å beholde hovedregelen med et skjermingsfradrag, men at det innføres et tak på 50 000 kroner i skjermingsfradraget, gir det en skatteøkning på nær det samme for denne gruppen, mens økningen i større grad blir redusert for de med lavere netto formue.

Avvikling eller endring i skjermingsfradraget vil også øke skatteinntektene. På svært usikkert grunnlag anslår Finansdepartementet at en fjerning av skjermingsfradraget vil øke de offentlige inntekter med 1,1 mrd. kroner. Settes det et tak på 50 000 kroner i skjermingsfradraget, kan det gi inntektsøkninger på 600 mill. kroner

Tabell 2: Gjennomsnittlig endring i skatt i ulike formuesgrupper ved hhv. avvikling av formuesskatten, fjerning av skjermingsfradraget og innføring av tak på skjermingsfradraget på 50 000 kroner. Etter nettoformue. Kroner

	Antall	Endring i skatt ved avvikling av formuesskatten		Endring i skatt ved fjerning av skjermingsfradraget		Endring i skatt ved tak på 50 000 kr i skjermingsfradraget	
		Per person, kr	For gruppen, mill. kr	Per person, kr	For gruppen, mill. kr	Per person, kr	For gruppen, mill. kr
Negativ nettoformue	1 594 100	0	-	200	319	100	159
0 - 500 000 kr.	1 435 500	0	-	0	-	0	-
500 000 - 1 mill. kr.	506 200	-400	-202	100	51	0	-
1 mill. - 5 mill. kr.	536 000	-9 100	-4 878	400	214	100	54
5 mill. - 10 mill. kr.	32 400	-60 500	-1 960	3 000	97	1000	32
10 mill. - 50 mill. kr.	17 100	-190 600	-3 259	11 200	192	7 200	123
50 mill. - 100 mill. kr.	1 500	-726 600	-1 090	70 300	105	64 600	97
Over 100 mill. kr.	1 000	-3 687 900	-3 688	197 000	197	190 600	191
I ALT	4 123 900	-3 600		300		200	

Kilde: Svar på spørsmål nr. 141 fra Høyre vedrørende behandlingen av statsbudsjettet 2013⁹

Policyforslag:

Fjernes formuesskatten, bør skjermingsfradraget strammes inn eller avvikles.

En avvikling av skjermingsfradraget vil sikre at det alltid betales full utbytteskatt ved uttak av en bedrifts overskudd til personlig forbruk. Innføring av et tak i skjermingsfradraget vil sikre at ingen vil kunne finansiere sitt personlige forbruk over tid fra utbytte fra næringsvirksomhet uten at det betales utbytteskatt, samtidig som systemet med fullt skjermingsfradrag for flertallet, de med mindre næringsinvesteringer, vil kunne bestå.

Skattebetalingen fra bedrifter

Et sentralt argument fremført i dette notatet er at i debatten om personlige nullskatteyttere bør man også se på avkastningen på formue plassert i næringsvirksomhet, for å få det helhetlige bildet på skattebidraget fra den enkeltes inntekt og formue. Det aktualiserer spørsmålet om bedrifter egentlig betaler skatt. Tall fra skattedirektoratet finner at om lag 41 prosent av virksomhetene betalte selskapsskatt i 2011, mens de resterende av ulike årsaker ikke gjorde dette. I 2012 betalte bedriftene til sammen 83,3 mrd. kroner i skatt på sine overskudd. Tall på andelen av bedriftene som ikke betalte skatt har ikke blitt publisert.

Det er i hovedsak naturlige, og helt lovlige årsaker til at mange bedrifter ikke betaler skatt. «Det er overskuddet som skal beskattes. Veldig mange av disse bedriftene har enten ikke overskudd, eller de har tap fra tidligere som kan trekkes fra i skatteberegningen», viser skattedirektør Svein Kristensen til.¹⁰ Underskuddene mange bedrifter har, skyldes at det er risikofullt å drive næringsvirksomhet. Investert kapital kan gå tapt

Andelen nyetablerte virksomheter virker også inn på overskuddsandelen. Det tar ofte tid før en bedrift går med overskudd. I fjor ble det etablert om lag 25 000 aksjeselskaper, som historisk sett er et høyt antall. Det utgjør om lag 10 prosent av alle virksomheter, noe som bidrar til å trekke overskuddsandelen ned.

Innenfor et konsern kan det være etablert mange selskaper. Velger konsernledelsen at skatten skal betales fra morselskapet, vil datterselskapene overføre sine overskudd som konsernbidrag til morselskapet. Det samlede overskuddet innen konsernet er uendret, og følgelig skattebidraget, men det fremstår som om datterselskapene ikke har gått med overskudd.

En annen årsak til at en virksomhet ikke betaler skatt i ett enkelt år kan være at det er et holdingselskap som kun har inntekter innenfor fritaksmodellen. For å unngå kjedebeskatning, er det ved fritaksmodellen for eksempel ikke løpende gevinstbeskatning for et aksjeselskap som realiserer gevinst ved handel i andre aksjeselskap eller mottar utbytte fra eierskap i andre selskaper. Først når overskudd hentes ut av holdingselskapet til personlig forbruk, påløper det utbytteskatt for utbytte høyere enn skjermingsfradraget. Skulle forslaget i dette notatet om enten å avvikle eller stramme inn på skjermingsfradraget bli realisert, vil det fullt ut, eller i all hovedsak, løpe utbytteskatt fra uttak av overskudd fra større formuer forvaltet i holdingselskap.

En gjennomgang Skatteetaten har gjennomført avdekket av det i 2011 var 29 mrd. kroner i inntekter som bedriftene ikke hadde oppgitt til beskatning. Hoveddelen av dette, 58 prosent, var relatert til utenlandske selskaper. Eierne av de utenlandske selskapene betaler ikke formuesskatt til norske myndigheter.

Primær- og sekundærkapitalmarkedet

Har alle investeringer i næringslivet like stor nytte? Næringslivsinvesteringer kan skilles i to hovedkategorier. De som stiller ny kapital til rådighet for en bedrift, slik at den kan etableres eller utvikles opererer i primærkapitalmarkedet. Eksempler på dette er gründeren som risikerer egne sparepenger i å etablere en ny bedrift og forretningsengler og ventureselskaper som skyter inn ytterligere kapital i bedriften under dens utvikling. Kapital i primærmarkedet kan ta form både som investering i bedriften og som lån stilt til rådighet for bedriften, i hele dens levetid.

Når personer som har bidratt med primærkapital til en bedrift ønsker å selge seg ut av bedriften, henvender de seg til sekundærkapitalmarkedet hvor det omsettes aksjer og eierskapsposter i bedrifter. Det skaper ikke ny kapital til rådighet for bedriften som omsettes, men er en viktig del av det kapitalistiske systemet ved at det bidrar til økt likviditet i primærkapitalmarkedet.

Det er nok bred enighet om at det gagnar fellesskapet at en gründer og tidlige investorer bygger opp en bedrift som skaper arbeidsplasser. Men er det tilsvarende en samfunnsnytte at noen investerer kapital i etablerte bedrifter i sekundærkapitalmarkedet? Svaret er ja. Når gründerne og andre primærinvestorer i en bedrift kjøpes ut, frigjør det kapital. Nå vil det variere hva den enkelte utkjøpte gründer velger å bruke gevinst fra et salg på, men mange kanalisere kapital inn i ny nyskapende virksomhet. Ventureselskaper

---

---

har en forretningsmodell hvor de kontinuerlig kanaliserer ekstern kapital inn i nye og etablerte bedrifter, som sammen med rådgiving og eierskapsutvikling styrker og videreutvikler bedriftene.

Men selv en eier som kjøper seg inn i en etablert bedrift via aksjemarkedet kan være av stor betydning for bedriften. Det er ikke slik at en etablert bedrift «klarar seg selv». Det er en kontinuerlig jobb å videreutvikle en bedrift. Større eiere bidrar ofte med sin kompetanse gjennom styrearbeid. Fallende aksjepris, forårsaket av at mindre og større investorer selger seg ut av bedrifter de har mistet tro på, formidler en advarsel til bedriften og dens resterende eiere at det må tas grep for å videreutvikle bedriften.

Et skille mellom investorer som opererer i hhv. det primære og sekundære kapitalmarkedet er lite hensiktsmessig. Investorer investerer ofte i en rekke ulike prosjekter, og kapitalaktiva. Ved noen investeringer bidrar de med ny kapital til bedrifter, enten ved aksjekapitalutvidelser eller ved lån. Ved andre investeringer kjøper de ut eksisterende eiere av bedrifter. I en velfungerende økonomi er kapitalmarkedene allsidig og likvide. Kapitalen fra både små og store investorer bidrar til det.

KONKLUSJON:

Dette notatet gir en analyse av skatten de mest formuende av oss bidrar med, både personlig og gjennom deres investeringer i bedrifter og arbeidsplasser.

Tre sentrale funn i notatet er:

- **De med høyest inntekt bidrar med et betydelig skattebeløp til fellesskapet.**

I år vil 159 000 personer ha en inntekt over 1 million kroner. Skattebidraget på 97 mrd. kroner, som disse vil betale, er større enn skattebidraget fra de vel 2,4 millioner personene med inntekt under 400 000 kroner. 22 100 personer vil ha en inntekt over 2 millioner kroner. De betaler 33,2 mrd. kroner i skatt. Det er mer enn de vel 1,7 millioner personene med inntekt under 300 000 kroner betaler i skatt. Med andre ord: De under 4 prosent av den voksne befolkningen med inntekt over 1 mill. kroner, betaler mer skatt enn alle i den nedre halvdel på inntektsskalaen til sammen. De 0,5 prosent av den voksne befolkningen med inntekt over 2 mill. kroner, betaler mer skatt enn de nederste 40 prosent på inntektsskalaen.

- **Etter skattereformen av 2006 har skattebelastningen på de mest velstående økt betydelig.** Dette skyldes primært innføringen av utbytteskatten som Bondevik II-regjeringen fremmet, ikke økningene i formuesskatten som Stoltenberg II-regjeringen har stått for.

- **«Nullskatteyderdebatten» gir et fordreid bilde av hva de rikeste samlet sett betaler i skatt.** For velferdsstatens bæreevne er det totale skattebidraget det vesentlige. Alle skatte kroner er like viktige. For skattesystemets legitimitet er det viktig at alle bidrar. Derfor er det uheldig at skattebidraget de rikeste bidrar med via sine investeringer i næringslivet sjeldent kommer med når deres bidrag til fellesskapet diskuteres.

To konkrete forslag til endringer:

- Fjernes formuesskatten, bør skjermingsfradraget i utbytteskatten enten avvikles, eller det bør innføres et tak. Det vil sikre at ingen kan finansiere sitt personlige forbruk over tid uten å betale utbytteskatt.

- Skattelister hvor velstående personer ikke betaler personlig skatt kan gi inntrykk av at disse personene ikke bidrar til fellesskapet. All kapital som gir avkastning får et skattekrav mot seg. For å tydeliggjøre skattebidraget fra kapital investert i bedrifter (som ikke gir skatt av avkastning på personlig hånd), bør det ved fremlegging av likningene utarbeides anslag på hva andelen av skatteyternes næringslivsinvesteringer har utløst i bedriftsskatt. Inntekter fra næringsvirksomhet varierer over tid. Det er derfor en fordel at bedriftsskattebidraget også oppgis over en tidsperiode. Hvis det ansees for ressurskrevende å utarbeide slike anslag for alle skatteyttere, bør det utarbeides for de med størst formue.

FORFATTER: Notatet er skrevet av samfunnsøkonom i Civita, Villeman Vinje. vinje@civita.no

SLUTTNOTER

¹ tv2.no, 10. mars 2008; <http://www.tv2.no/nyheter/politisk/tar-fra-de-rike-1666375.html>

² tv2.no, 12. oktober 2012; <http://www.tv2.no/nyheter/politisk/statsministeren-olav-thon-tenker-bare-paa-sin-egen-lommebok-3922758.html>

³ VG, 10.12.2012

⁴ Alliansen for norsk privat eierskap ble opprettet i 2008 og representerer hele bredden av norsk næringsliv. De 11 næringsorganisasjoner som er medlemmer er NHO, Virke, Bedriftsforbundet, Norges Bondelag, NORSKOG, Norges Skogeierforbund, Norges Rederiforbund, Norges Fiskarlag, Norges Lastebileier-Forbund, NARF og MEF (fra 2012). Til sammen organiserer disse næringsorganisasjon om lag 110 000 bedriftsenheter. Disse har om lag 900 000 ansatte, noe som er over halvparten av alle privat ansatte.

⁵ Svar på spørsmål nr 124 fra Høyre til behandlingen av statsbudsjett 2013;

<http://www.statsbudsjettet.no/templates/budsjettsporsmaal.aspx?id=59825&query=formuesskatt&all=true&parti>

⁶ http://menon.no/upload/2012/11/05/selskapskatt-knyttet-til-private-bedriftseiere-i-norge_revidert-2.pdf

⁷ <http://www.statsbudsjettet.no/Statsbudsjettet-2013/Budsjettsporsmal/60810/Arbeiderpartiet1/>

⁸ Svar på spørsmål nr. 1 fra Arbeiderpartiet til behandlingen av statsbudsjettet 2013;

<http://www.statsbudsjettet.no/Statsbudsjettet-2013/Budsjettsporsmal/60810/Arbeiderpartiet1/>

⁹ <http://www.statsbudsjettet.no/Statsbudsjettet-2013/Budsjettsporsmal/60810/Hyre141/>

¹⁰ Nrk.no, 23.1.2013; <http://www.nrk.no/nyheter/norge/1.10880287>